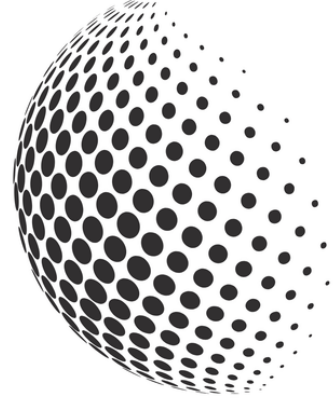

PASABI STRATEJİ

Ortadoğu'daki Savaşın Jeopolitik Durumu ve Türk Turizmi

M. Recai YILMAZ, Siyaset Bilimci, International Safety Inspection Service
recai.yilmaz@isis-turkey.com

2026 İran Savaşı

28 Şubat 2026'da Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail'in, İran'ın çeşitli şehirlerine yönelik geniş çaplı hava saldırılarıyla başlayan ve İran'ın bölgedeki ABD üsleri ile İsrail anakarasını balistik füzelerle hedef almasıyla hızla bölgesel bir askerî çatışmaya dönüşen savaştır.

Ortadoğu'da ortaya çıkan her jeopolitik kriz yalnızca bölgesel bir güvenlik sorunu değil, aynı zamanda küresel ekonomik sistem üzerinde zincirleme etkiler üreten bir kırılma noktasıdır. Enerji arz güvenliği, uluslararası ulaşım ağları ve finansal piyasalardaki risk algısı bu tür krizlerin ilk etkilenen alanlarıdır. Turizm sektörü ise bu üç alanın kesişim noktasında yer aldığı için jeopolitik şoklara karşı en hızlı tepki veren sektörlerden biridir.

Bu rapor, "onuncu gün" referansını kullanıcı metnindeki bağlamla uyumlu biçimde; çatışmanın 28 Şubat 2026'da başlayan hava/füze saldırılarının ivme kazandığı kabulü üzerinden ele alır. Kaynaklar gün sayımını farklı başlatabildiği için (ilk saldırı saati, yerel saat farkı, ara duraksamalar), onuncu günün yaklaşık - 9-10 Mart 2026 bandına denk geldiği varsayılmıştır. Buna paralel olarak kullanıcı isteği doğrultusunda "son 10 gün" (yaklaşık 27 Şubat-10 Mart 2026) içinde raporlanan değişimler ayrı ayrı vurgulanmıştır.

Telif Hakkı ve Kullanım Koşulları

© 2026 M. Recai Yılmaz

Tüm hakları saklıdır. Bu rapor ve içerisinde yer alan tüm içerikler; metinler, analizler, grafikler, tablolar, görseller, veri yorumları ve tasarım unsurları dâhil olmak üzere 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında korunmaktadır. Bu eserin tamamı veya herhangi bir bölümü, eser sahibinin yazılı izni olmaksızın;

- çoğaltılamaz,
- kopyalanamaz,
- elektronik veya basılı ortamlarda yayımlanamaz,
- dağıtılamaz,
- veri tabanlarına aktarılamaz,
- ticari amaçla kullanılamaz,
- başka bir çalışmada aynen veya büyük ölçüde kullanılamaz.

Bu rapordan yapılacak sınırlı alıntılar, bilimsel etik kuralları çerçevesinde ve kaynak gösterilmesi şartıyla kullanılabilir.

Raporda yer alan görüşler, analizler ve değerlendirmeler rapor yazarına aittir ve bilgilendirme amacı taşımaktadır. Bu rapordaki bilgilerin kullanımından doğabilecek sonuçlardan eser sahibi sorumlu tutulamaz.

İzinsiz kullanım, çoğaltma veya dağıtım durumunda Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca hukuki ve cezai işlem uygulanabilir.

Yayın Bilgileri

Yazar: M. Recai Yılmaz

Yayın: PASABİ Strateji

Rapor: Ortadoğu'daki Savaşın Jeopolitik Durumu ve Türk Turizmi

Yayın Tarihi: Mart 2026

İletişim: recai.yilmaz@isis-turkey.com

Bu rapor, 2026 yılında başlayan İran merkezli çatışmanın ilk on gününde ortaya çıkan askeri, enerji ve ulaşım gelişmelerinin Türkiye turizmi üzerindeki olası etkilerini çok boyutlu bir çerçevede analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Onuncu gün itibarıyla krizin ayırt edici niteliği, çatışmanın tek bir cephe hattında sınırlı kalmayıp hava sahası güvenliği (sivil havacılık), deniz ulaştırması/enerji boğazı (Hürmüz) ve siber-hibrit riskler üzerinden bölgesel ve küresel bir şoka dönüşmesidir. Avrupa sivil havacılık otoritesi, Basra Körfezi ve çevresinde çok geniş bir hava sahası kümesinde “tüm irtifalarda operasyon yapmama” tavsiyesini uzatmış; bu, sadece askeri değil sivil ağ ekonomisi açısından da krizi “operasyonel kısıt” haline getirmiştir.

Enerji ve lojistik boyutunda son 10 gün, kriz etkisinin en hızlı fiyatlandığı alan olmuştur: küresel petrol fiyatları bir noktada 2022’den bu yana en yüksek seviyelere tırmanmış; aynı zamanda tanker geçişleri ve deniz sigortası kapasitesi (war-risk) ciddi biçimde daralmıştır. Haber akışı Hürmüz çevresinde gemi trafiğinin fiilen “kilitlenmeye” yaklaştığını, Körfez üreticilerinde depolama ve sevkiyat kısıtları nedeniyle üretim kesintileri başladığını ve G7 düzeyinde acil stok salımı seçeneklerinin gündeme geldiğini göstermektedir.

Havacılık kanalı, Türk turizmi bakımından en kritik iletim hattıdır: Eurocontrol gözlemleri, Avrupa-Ortadoğu akışının 28 Şubat ve 1 Mart günlerinde bir önceki yıla göre %66 gerilediğini; Reuters ise 28 Şubat’tan bu yana bölgeye/bölgeden 40 binin üzerinde uçuş iptali yaşandığını bildirir. Bu tablo Türkiye’de hem aktarma (İstanbul) hem charter/paket tur (Akdeniz kıyıları) ekonomisini maliyet ve süreklilik üzerinden baskılar.

Türk turizmi 2024-2025’te yüksek bir baza (turizm gelirinde rekorlar) sahip olsa da, onuncu gün şokunun etkisi “güvenlik algısı”ndan önce yakıt maliyeti ,rota uzaması, sigorta maliyeti üçlüsüyle hissedilecektir. 2024’te turizm gelirinin 61,1 milyar dolar, 2025’te 65,23 milyar dolar seviyesine çıkması; sektörün döviz geliri ve istihdam açısından makro kırılganlığını azaltmakla birlikte, talep şoklarının “mutlak büyüklük” olarak etkisini büyütür.

Stratejik öneri seti üç ekseninde toplanır: (i) Akdeniz destinasyonu çerçevesini veriyle güçlendiren çok dilli algı yönetimi; (ii) yakıt/rota şokuna karşı esneklik ve fiyatlama (esnek iptal-değişim, yakıt farkı yönetimi, maliyet azaltımı); (iii) pazarda çeşitlendirme ve erken uyarı göstergeleri (EASA/Eurocontrol güncellemeleri, Brent/Jet, sigorta primleri, uçuş iptalleri, rezervasyon lead-time).

Kapsam, yöntem ve veri notları

Bu rapor, birincil kurum verilerini ve doğrulanabilir açık kaynak analizlerini esas alır: enerji/boğaz hacimleri için ABD Enerji Bilgi İdaresi; acil stok/enerji güvenliği çerçevesi için Uluslararası Enerji Ajansı; havacılık maliyet yapısı için IATA; Avrupa ağ akışları için EUROCONTROL; çatışma bölgesi havacılık tavsiyeleri için Avrupa Birliği Havacılık Emniyeti Ajansı; turizm makro verileri için Türkiye İstatistik Kurumu ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı; turizm kriz yönetimi perspektifi için Dünya Turizm Örgütü (UNWTO).

Piyasa ve güncel gelişmeler için Reuters ile Anadolu Ajansı; deniz sigortası ve war-risk için S&P Global ile IUMI; jeopolitik ve güvenlik değerlendirmeleri için RUSI, Chatham House ve International Institute for Strategic Studies kullanılmıştır.

Son 10 gün içinde raporlanan başlıca kırılma noktaları özetle şunlardır: 28 Şubat’ta çatışmanın yoğun hava saldırılarıyla başlaması ve eş zamanlı olarak EASA’nın geniş kapsamlı çatışma bölgesi bülteni yayımlaması; 28 Şubat-1 Mart’ta Avrupa-Ortadoğu hava trafiği akışında keskin düşüş; 2 Mart ve 6 Mart’ta EASA bülteninin tekrar uzatılması; 3-6 Mart bandında sigorta piyasasında iptal bildirimleri ve ek savaş primi (AWRP) rejiminin sertleşmesi; 5-9 Mart aralığında petrol ve jet yakıtında “şok” fiyatlaması ve geniş uçuş iptalleri.

Veri sınırlılıkları açıkça not edilmelidir. Birincisi, Brent ve ABD Körfez jet yakıtı gibi günlük seriler kamu kaynaklarında yayın gecikmesi gösterebilir; bu raporda kullanılan kamu serilerinde son gözlemler 2 Mart 2026’ya kadar uzandığı için, 9 Mart’taki en sert fiyat sıçramaları grafikte “tam” görünmeyebilir. Bu boşluk, Reuters fiyat haberleriyle niteliksel olarak tamamlanmıştır.

İkincisi, gerçek zamanlı rezervasyon akışı (ör. ForwardKeys ve STR) çoğunlukla abonelik gerektirir; bu nedenle Türkiye'ye ilişkin "son 10 gün" rezervasyon iptali/değişimi için kamuya açık tekil bir veri seti yoktur. Bu tür ölçümler için alternatif olarak: büyük tur operatörlerinin kamu duyuruları, havayolu kapasite değişimleri, otel doluluk/ADR haftalık raporları ve arama-trafik göstergeleri önerilir.

Onuncu günün askeri ve jeopolitik durumu

Bölgesel Güç Dengesi İran merkezli çatışmanın kısa sürede bölgesel bir güvenlik krizine dönüşmesinin temel nedeni Ortadoğu'daki çok katmanlı güç dengeleridir. İran'ın bölgesel nüfuzu yalnızca askeri kapasitesiyle değil aynı zamanda vekil aktörler, enerji coğrafyası ve deniz ulaşım hatları üzerindeki etkisiyle şekillenmektedir. Bu nedenle Hürmüz Boğazı çevresinde ortaya çıkan her güvenlik riski yalnızca bölgesel enerji üreticilerini değil Avrupa ve Asya ekonomilerini de doğrudan etkileyebilecek potansiyele sahiptir. Bu durum enerji fiyatları üzerinden küresel enflasyon baskısı yaratırken turizm gibi ulaşım yoğun sektörlerde maliyet şokunu hızlandırmaktadır.

Çatışmanın onuncu günündeki temel jeopolitik gerçeklik, İran ile İsrail hattında yaşanan askeri tırmanmanın, ABD'nin bölgesel askeri varlığı ve ittifak mimarisıyla birleşerek "çok katmanlı" bir güvenlik denkleminde dönüşmesidir. EASA çatışma bölgesi bülteni, 28 Şubat'taki ABD-İsrail saldırılarını ve sonrasında İran'ın misilleme kapasitesini sivil havacılık açısından temel risk zemini olarak tanımlar.

Tırmanma kanalları üç kümeye ayrılabilir. Hava/füze/drone kanalı, sivil havacılık için "yanlış tanımlama/yanlış hesaplama" riskini büyütür; bu nedenle EASA, Basra Körfezi ve çevresindeki geniş bir hava sahası kümesinde tüm irtifalarda operasyon yapılmamasını tavsiye etmektedir. Bu tavsiye, onuncu gün itibarıyla 11 Mart'a kadar uzatılmıştır; yani risk, kısa süreli bir "şok"tan çok, ağ planlamasını bozan bir "kısıt" halini almıştır.

Deniz/enerji boğazı kanalı, hem askeri riskin hem de ekonomik baskının merkezidir: Hürmüz etrafında deniz ticareti ve enerji taşımacılığı hedef, tehdit veya fiili kısıtlara maruz kaldığında; bölgesel kriz küresel arz güvenliği krizine dönüşür. Bu kanalın turizmle bağlantısı doğrudandır: yakıt fiyatı ve lojistik maliyeti arttıkça uçuş maliyeti ve paket tur fiyatları yükselir.

Deniz/enerji boğazı kanalı, hem askeri riskin hem de ekonomik baskının merkezidir: Hürmüz etrafında deniz ticareti ve enerji taşımacılığı hedef, tehdit veya fiili kısıtlara maruz kaldığında; bölgesel kriz küresel arz güvenliği krizine dönüşür. Bu kanalın turizmle bağlantısı doğrudandır: yakıt fiyatı ve lojistik maliyeti arttıkça uçuş maliyeti ve paket tur fiyatları yükselir.

Siber-hibrit kanal ise ölçmesi zor ama etkisi geniş bir alandır. RUSI'nin değerlendirmeleri, İran ve vekil/bağlantılı grupların en azından düşük seviye (DDoS, web sitesi tahrifi) eylemlerle hızlı bir "sinyal verme" stratejisi izleyebileceğini; bunun belirsizlik (fog) ortamını büyüttüğünü vurgular. Kanada siber güvenlik bülteni de İran kaynaklı/İran bağlantılı siber tehditlerin kritik altyapı ve geniş tedarik zinciri üzerinde baskı yaratabileceği uyarısını yapar. Turizm açısından bu, ödeme sistemleri, rezervasyon altyapısı ve havalimanı-otel-acenteler zincirinde "güven"i zedeleyen kesintiler riskidir.

Bölgeselleşme riski onuncu günde iki nedenle yükselmiştir: (i) sivil altyapı (havaalanı, liman, enerji depo/rafineri) üzerinde dolaylı/dolaysız baskı iddialarının artması ve (ii) "çatışma alanı" tanımının medyada hızla geniş bir coğrafyaya yayılması. Chatham House yorumları, küresel makro etkilerin büyük bölümünün enerji fiyatları üzerinden taşındığını; bazı ekonomilerde kalıcı yüksek enerji fiyatlarının kırılganlık yaratacağını vurgular. Bu, turizm açısından "talep" kadar "maliyet ve ulaşılabilirlik" riskinin de eş anlı yönetilmesi gerektiğini gösterir.

Aşağıdaki birleşik harita, (i) Hürmüz'ün konumsal önemini, (ii) EASA CZIB kapsamındaki yüksek risk hava sahası çevresini ve (iii) Türkiye turizminin ana odak bölgelerinin görelî konumunu görselleştirir. Harita, Natural Earth taban katmanları üzerine şematik risk vurgusu eklenerek hazırlanmıştır.

Enerji ve deniz lojistiği etkileri

Enerji fiyatlarında yaşanan hızlı yükseliş yalnızca havayolu maliyetlerini artırmakla kalmaz, aynı zamanda küresel tüketici güvenini de etkiler. Tarihsel olarak petrol fiyatlarında yaşanan sert yükselişler uluslararası seyahat talebinde kısa vadeli daralmalar yaratmıştır. 1973 petrol krizi, 1990 Körfez Savaşı ve 2022 Ukrayna savaşı sonrasında görülen rezervasyon dalgalanmaları bu ilişkinin somut örnekleridir. Bu nedenle enerji fiyat şoku turizm açısından yalnızca maliyet değil aynı zamanda talep tarafında da önemli bir belirleyici olarak ortaya çıkar.

Enerji-jeopolitik ilişkisinin merkezinde Hürmüz Boğazı bulunur. EIA verilerine göre 2024'te boğazdan geçen petrol akışı ortalama 20 milyon varil/gün düzeyindedir ve bu, küresel petrol sıvıları tüketiminin yaklaşık %20'sine karşılık gelir. LNG tarafında ise 2024'te küresel LNG ticaretinin yaklaşık %20'si Hürmüz'den geçmiştir; akışın büyük bölümü Katar kaynaklıdır. Bu büyüklükler, onuncu gün şokunun neden "yerel değil küresel" fiyatlandığını açıklar.

Son 10 günde en kritik değişim, boğazın "fiili kapasite daralması" ile birlikte sigorta ve kontrat rejimlerinin sertleşmesidir. Reuters, Körfez'de savaş sigortası primlerinin bazı segmentlerde %1000'in üzerinde artabildiğini ve bu maliyetin enerji taşımacılığını hızla pahalılaştırdığını bildirir. S&P Global analizleri, gövde savaş riski sigortası (hull war) bulunurluğunun hızla azaldığını ve sigorta piyasasının "çekingen" hale geldiğini vurgular. IUMI ise savaş risk teminatının, hükümet/flag-state izinleri sürdükçe "tek sefer bazında" verilebildiğini; ancak şartların hızlı yeniden fiyatlandığını belirtir.

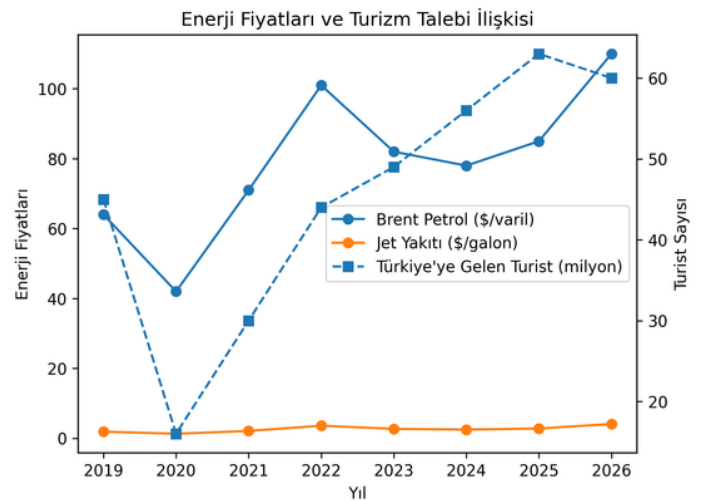
Bu çerçevede deniz lojistiğinde iki ayrı maliyet katmanı oluşur: (i) navlun + gecikme + stok maliyeti, (ii) sigorta ek primi (AWRP) + sözleşmesel risk paylaşımı. UK P&I Club gibi kuruluşların iptal/yenileme duyuruları, war-risk teminatının kısa bildirim süreleriyle "yeniden değerlendirme"ye açılabilirdiğini gösterir; bu da boğaz çevresinde sefer kararlarını doğrudan etkiler.

Fiyat hareketi, turizm açısından "maliyet şoku"nun en görünür göstergesidir. Kamuya açık EIA/FRED günlük serilerinde 27 Şubat–2 Mart arasında Brent'in 71,32 \$/varilden 77,24 \$/varile yükseldiği; ABD Körfez jet yakıtının ise 2,428 \$/galondan 2,738 \$/galona çıktığı görülür (bu serilerde 2 Mart son gözlemdir). Bu, sadece birkaç işlem gününde Brent'te yaklaşık %8,3, jet yakıtında yaklaşık %12,8 artış anlamına gelir.

Ancak "son 10 gün"ün tam resmi, Reuters'in daha güncel piyasa haberlerinde netleşir: 9 Mart'ta Brent'in gün içi zirvede 119,50 \$/varil bandına tırmandığı, petrolün bir günde yaklaşık %25 sıçrayabildiği ve bunun 2022'den bu yana en sert hareketlerden biri olduğu aktarılır. Bu nedenle grafikte görülen 2 Mart'a kadarki artış, kriz tırmanmasının "erken fazı" olarak okunmalı; 3–9 Mart arasındaki şok fazı ise haber akışıyla izlenmelidir.

Jet yakıtında da benzer bir şok dinamiği görülür. Reuters, Singapur spot jet keroseninin 27 Şubat kapanışına göre %140 artarak 225,44 \$/varil gibi rekor seviyeleri gördüğünü bildirir. Aynı bir Reuters değerlendirmesi, ABD Körfez jet yakıtının 4,12 \$/galon seviyesine kadar tırmandığını ve bunun 2022 ortasından beri en yüksek düzey olduğunu aktarır. Bu gelişmeler, havayolu maliyetlerinin kısa süre içinde agresif biçimde artabileceğini ve bilet fiyatlarına hızlı yansıtacağını gösterir.

Ek olarak, enerji politikası tepkisi de son 10 günde keskinleşmiştir. Reuters, G7 ülkelerinin acil petrol stok salımı seçeneklerini değerlendirdiğini; IEA koordinasyonundaki kamu + endüstri stoklarının büyüklüğünün 1,8 milyar varilin üzerinde olduğunu tartışmalarda yer aldığını belirtir. IEA'nın kurumsal çerçevesinde net ithalatçı üyeler için en az 90 günlük stok yükümlülüğü bulunur; onuncu gün itibarıyla piyasa istikrarı için bu mekanizmanın yeniden gündeme geldiği görülmektedir.

Kaynak: ABD Hükümeti, Orta Doğu'daki Seçilmiş Petrol ve Doğalgaz Boru Hattı Altyapısı.

Aşağıdaki grafik, EIA kaynaklı günlük Brent ve ABD Körfez jet yakıtı serilerinin son üç ay içindeki seyrini gösterir; grafikteki son tarih veri yayın takvimi nedeniyle 2 Mart 2026'dır. "Son 10 gün" vurgusu için 3-9 Mart şok hareketi, grafiğe ek olarak Reuters fiyat haberleriyle metin içinde açıklanmıştır.

FRED Grafiği

Havacılık ve rota ekonomisi

Onuncu günün turizm açısından en doğrudan etkisi, hava sahası kısıtlarının ve maliyet şokunun aynı anda çalışmasıdır. EASA'nın çatışma bölgesi bülteni, Basra Körfezi ve çevresinde geniş bir alanda "tüm irtifalarda uçmama" tavsiyesi verir; bu, uçuşların ya iptal edilmesi ya da çok daha uzun rotalara sapması anlamına gelir. Bu tür kararlar NOTAM rejimiyle birlikte, havayollarının uçuş planlamasını "günlük" değil "anlık" hale getirir.

Eurocontrol verileri, son 10 gün içindeki ağ şokunu nicel olarak ortaya koyar: 28 Şubat ve 1 Mart'ta Avrupa-Ortadoğu akışı, 2025'in aynı günlerine göre %66 düşmüştür; haftalık toplamda da bir önceki haftaya göre yaklaşık %25 gerilemiştir. Bu, sadece bölgesel değil Avrupa geneli slot, gecikme ve bağlantı ekonomisini etkileyen bir dalgadır.

Reuters'in 9 Mart tarihli değerlendirmesi, 28 Şubat'tan bu yana Ortadoğu'ya/Ortadoğu'dan 40.000'den fazla uçuşun iptal edildiğini; havayollarının çatışma bölgelerinden kaçınmak için rotaları uzattığını; bu nedenle maliyet ve bilet fiyatlarının hızla yükseldiğini aktarır. Aynı haberde örnek olarak bazı hatlarda bir hafta içinde bilet fiyatlarının katlandığı belirtilir. Bu "bilet şoku" turizm talebinde erteleme ve daha yakın destinasyonlara kayma davranışını tetikler.

Maliyet fiziği açısından kritik sabit, yakıtın havayolu giderlerindeki payıdır. IATA, jet yakıtının 2025'te toplam işletme maliyetlerinin %25,8'ini oluşturduğunu bildirir. Bu oran, petrol/jet yakıt fiyatındaki her kalıcı yükselişin bilet ve paket tur fiyatlarına neden hızlı yansıdığını açıklar.

Son 10 günün önemli bir başka değişimi, kriz nedeniyle havayollarının bölgeye yönelik uçuş askılarını peş peşe uzatmasıdır. Reuters, bazı Avrupa taşıyıcılarının Ortadoğu şehirlerine uçuş iptallerini 9 Mart'a kadar uzattığını; Türkiye'de ise Ulaştırma Bakanlığı açıklamalarıyla İran, Irak, Suriye, Lübnan ve Ürdün gibi hatlarda iptallerin uzatıldığını ve bazı Körfez hatlarında geçici durdurular/sınırlamalar yapıldığını raporlamıştır. Bu, Türkiye turizmi açısından özellikle kısa vadede "erişilebilirlik" riskini büyütür.

Rota uzaması, sadece süre değil yakıt tüketimi ve filo verimliliğini de etkiler. Bu nedenle kriz, turizm sektörüne üç kanaldan yansır: (i) bilet fiyatı artışı, (ii) uçuş bulunurluğu azalması, (iii) uçuş süre uzaması nedeniyle "kısa tatil" segmentinde talep düşüşü.

Son 10 günde Avrupa pazarında bir kısım talebin Ortadoğu'dan Avrupa içi destinasyonlara kaydığı; örneğin bazı düşük maliyetli taşıyıcılarda Paskalya dönemi için Avrupa içi rezervasyon artışı beklentisinin konuşulduğu bildirilmektedir. Bu davranış, Türkiye'nin Akdeniz havzasındaki konumunu "ikame destinasyon" olarak güçlendirebileceği gibi; maliyet şoku baskın gelirse fiyat hassas segmentte talebi azaltabilir.

Jeopolitik Krizlere Karşı Küresel Turizm Akımlarının Tarihsel Tepkisi

Küresel turizm sektörü tarih boyunca jeopolitik krizlere karşı oldukça hassas bir yapı sergilemiştir. Savaşlar, terör olayları ve bölgesel gerilimler genellikle seyahat talebini kısa süreli olarak düşürür. Ancak turizm tamamen durmaz; çoğu zaman talep başka ve daha güvenli görülen destinasyonlara yön değiştirir. Turizm ekonomisinin en önemli özelliklerinden biri de budur: hızlı düşer ama çoğu zaman hızlı toparlanır.

1991 Körfez Savaşı, turizm sektörünün krizlere verdiği tepkilerin erken örneklerinden biridir. Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi ve ardından başlayan savaş, Orta Doğu'ya yönelik turistik hareketliliği ciddi biçimde azaltmıştır. Özellikle Körfez bölgesine yönelik uçuşlar ve tur paketleri büyük ölçüde iptal edilmiştir. Ancak aynı dönemde Avrupa'dan çıkan turist akışı tamamen durmamış; Yunanistan, İspanya ve Türkiye'nin bazı Akdeniz destinasyonlarına sınırlı bir talep kayması görülmüştür. Turistler riskli gördükleri bölgelere gitmek yerine daha güvenli ve ulaşımı kolay destinasyonları tercih etmiştir.

2003 Irak Savaşı sırasında da benzer bir tablo ortaya çıkmıştır. Savaşın başlamasıyla birlikte Türkiye'ye yönelik rezervasyonlarda özellikle Avrupa pazarında kısa süreli bir düşüş yaşanmıştır. Bazı tur operatörleri satışlarını geçici olarak durdurmuş, sigorta şirketleri ise risk değerlendirmelerini yeniden gözden geçirmiştir. Buna rağmen kriz beklenenden daha kısa sürmüş ve 2003 yılının ikinci yarısında Türkiye turizmi hızlı bir toparlanma göstermiştir. Turizm talebi ertelenmiş ancak tamamen kaybolmamıştır. Güvenlik algısının yeniden oluşmasıyla birlikte rezervasyonlar hızla geri dönmüştür.

2001 yılında gerçekleşen 11 Eylül saldırıları ise küresel turizm üzerinde çok daha geniş çaplı bir etki yaratmıştır. ABD'ye yönelik uçuşlarda ciddi düşüş yaşanmış, uluslararası hava taşımacılığı geçici olarak daralmıştır. Ancak bu süreçte de turizm tamamen durmamış; uzun mesafe seyahatleri azalırken yakın mesafe ve bölgesel turizm daha hızlı toparlanmıştır. Avrupa içinde kısa tatiller ve bölgesel uçuşlar daha hızlı geri dönmüş, turizm akımları yeniden dengelenmiştir.

2011 Arap Baharı süreci de turizm talebinin yön değiştirdiği önemli bir dönemdir. Tunus ve Mısır gibi ülkelerde yaşanan siyasi istikrarsızlık, bu destinasyonlara olan turist akışını ciddi biçimde azaltmıştır. Ancak aynı dönemde Akdeniz'deki alternatif destinasyonlar bundan fayda sağlamıştır. Türkiye, İspanya ve Yunanistan gibi ülkeler özellikle Avrupa pazarından ek talep çekmiştir. Turizm talebi riskli görülen destinasyonlardan daha istikrarlı görülen ülkelere kaymıştır.

2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhakı ve ardından yaşanan siyasi gerilimler de turizm akımlarını etkilemiştir. Rusya'nın bazı ülkelere yönelik seyahat kısıtlamaları ve ekonomik yaptırımlar nedeniyle Rus turistlerin seyahat davranışı değişmiş; iç turizm ve bazı alternatif destinasyonlara yönelim artmıştır. Türkiye bu süreçte Rus pazarının önemli bir bölümünü çekmeyi başarmıştır.

2022 Rusya-Ukrayna savaşı ise modern turizm tarihinde önemli bir başka örnektir. Savaşın başlamasıyla birlikte Ukrayna'dan çıkan turizm tamamen durma noktasına gelmiş, Rus turistlerin ise bazı Avrupa ülkelerine seyahati yaptırımlar nedeniyle zorlaşmıştır. Buna karşın turizm talebi farklı yönlere kaymıştır. Özellikle Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri ve bazı Asya destinasyonları Rus turistler için alternatif rotalar haline gelmiştir. Aynı dönemde Avrupa içinde seyahat eden turist sayısında artış görülmüş, İspanya, Yunanistan ve İtalya gibi destinasyonlar güçlü talep almaya devam etmiştir.

Bu tarihsel örnekler turizm sektörünün krizlere verdiği tepkinin belirli bir model izlediğini göstermektedir. İlk aşamada belirsizlik ve güvenlik endişesi nedeniyle rezervasyonlarda düşüş yaşanır. İkinci aşamada turistler seyahatlerini iptal etmek yerine daha güvenli ve erişilebilir destinasyonlara yönelir. Üçüncü aşamada ise kriz bölgesinin dışındaki destinasyonlarda talep artışı görülebilir. Zaman içinde güvenlik algısı yeniden oluştuğunda turizm talebi tekrar dengelenir ve sektör genellikle hızlı bir toparlanma gösterir.

Turizm sektörü için kriz dönemlerinde en kritik unsur güven algısının yönetilmesi ve alternatif pazarların hızla devreye alınmasıdır. Tarihsel deneyimler, turizmin tamamen durmadığını; aksine yön değiştirerek varlığını sürdürdüğünü açık biçimde ortaya koymaktadır.

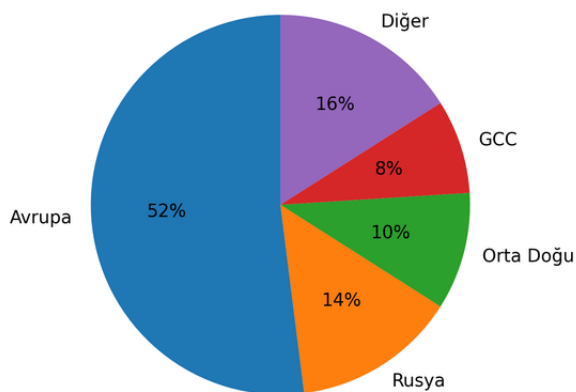
Türkiye Turizmi Özelinde Etkiler

Türkiye'nin jeopolitik konumu bu tür kriz dönemlerinde hem risk hem de fırsat üretmektedir. Avrupa, Rusya ve Orta Doğu pazarlarının kesişim noktasında yer alan Türkiye, küresel turizm akımlarındaki yön değişimlerinden hızlı şekilde etkilenebilmektedir. Ancak aynı konum, kriz dönemlerinde alternatif destinasyon arayan turistler için Türkiye'yi stratejik bir seçenek haline de getirebilmektedir. Akdeniz havzasında İspanya, Yunanistan ve İtalya ile rekabet eden Türkiye; fiyat avantajı, güçlü konaklama altyapısı ve geniş kapasitesi sayesinde kriz dönemlerinde talep kaymasını absorbe edebilecek nadir destinasyonlardan biridir.

Türkiye turizmi, 2024-2025 döneminde güçlü bir büyüme performansı sergileyerek jeopolitik kriz ortamına yüksek bir talep tabanı ile girmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre turizm gelirleri 2024 yılında yaklaşık 61,1 milyar dolar, 2025 yılında ise 65,2 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Aynı dönemde ülkeye gelen ziyaretçi sayısı 63,9 milyon kişi olarak kaydedilmiştir. Bu büyüklükler turizmin Türkiye ekonomisindeki stratejik rolünü açıkça ortaya koymaktadır.

Turizm sektörü yalnızca döviz gelirleri açısından değil, istihdam, bölgesel kalkınma ve hizmet ihracatı açısından da Türkiye ekonomisinin temel taşı niteliğindedir. Bu nedenle Ortadoğu merkezli bir jeopolitik krizin etkileri Türkiye için yalnızca dış politika veya güvenlik başlığı altında değil, aynı zamanda ekonomik dayanıklılık perspektifiyle de değerlendirilmelidir.

Türkiye Turizminin Kaynak Pazar Dağılımı

Turizm Talebini Belirleyen İki Temel Dinamik

Ortadoğu'daki çatışmanın Türkiye turizmi üzerindeki etkisi temelde iki ana mekanizma üzerinden ortaya çıkmaktadır:

- Erişilebilirlik ve maliyet etkisi
- Güvenlik algısı ve destinasyon imajı

Erişilebilirlik boyutu özellikle havacılık sektöründeki gelişmelerle doğrudan ilişkilidir. Bölgedeki hava sahası kısıtlamaları, uçuş iptalleri ve rota uzamaları havayolu maliyetlerini artırmakta ve bazı destinasyonlara erişimi zorlaştırmaktadır. Yakıt fiyatlarında yaşanan yükseliş de havayolu şirketlerinin operasyon maliyetlerini artırarak bilet fiyatlarına yansıtılabilmektedir.

Bu durum özellikle charter ve paket tur ekonomisine dayalı destinasyonlar için kritik bir değişkendir. Türkiye'de Antalya, Muğla ve Ege kıyıları gibi bölgeler büyük ölçüde charter uçuşlarıyla gelen turist akışına dayandığı için havacılık maliyetlerindeki artış bu destinasyonların rekabet gücünü etkileyebilmektedir.

İkinci önemli faktör ise güvenlik algısıdır. Turizm talebi çoğu zaman doğrudan çatışma alanlarından değil, bölgesel risk algısından etkilenmektedir. Tarihsel olarak jeopolitik krizler sırasında turistlerin seyahat kararlarında "coğrafi yakınlık algısı" önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle Türkiye çatışmanın doğrudan tarafı olmasa bile, Ortadoğu'daki gelişmelerin uluslararası medya ve kamuoyunda yarattığı algı turizm talebini dolaylı biçimde etkileyebilir.

Şehir ve Destinasyon Bazlı Kırılganlık

Jeopolitik krizlerin turizm üzerindeki etkisi destinasyonlara göre farklılaşmaktadır. Türkiye’de şehir ve bölge bazlı kırılganlık üç ana kategoriye ayrılabilir.

İstanbul

İstanbul’un turizm yapısı büyük ölçüde şehir turizmi, iş turizmi ve aktarma merkezi rolüne dayanmaktadır. İstanbul Havalimanı ve Sabiha Gökçen Havalimanı, Avrupa ile Orta Doğu ve Asya arasında önemli bir bağlantı noktasıdır. Bu nedenle hava sahası kısıtlamaları ve uçuş iptalleri İstanbul turizmini diğer destinasyonlara kıyasla daha hızlı etkileyebilir.

Bununla birlikte İstanbul’un pazar çeşitliliği oldukça geniştir. Avrupa, Rusya, Orta Doğu ve Amerika pazarlarının aynı anda varlığı şehrin krizlere karşı görece dayanıklılığını artırmaktadır.

Antalya ve Akdeniz Destinasyonları

Antalya Türkiye’nin en büyük turizm merkezidir ve yıllık ziyaretçi sayısı birçok Avrupa ülkesinin toplam turist sayısını aşmaktadır. Bölge büyük ölçüde paket tur ve charter uçuş ekonomisine dayandığı için yakıt fiyatları ve uçuş maliyetlerindeki artıştan doğrudan etkilenmektedir.

Ancak aynı zamanda Antalya’nın önemli bir avantajı bulunmaktadır. Ortadoğu’daki güvenlik risklerinin artması durumunda bazı turist akımlarının Akdeniz’in daha güvenli destinasyonlarına yönelmesi mümkündür. Bu durum Türkiye için ikame talep yaratabilir.

Karadeniz ve Körfez Odaklı Destinasyonlar

Trabzon gibi bazı destinasyonlar Körfez ülkelerinden gelen turistlere daha yüksek ölçüde bağımlıdır. Bu nedenle Orta Doğu pazarında yaşanabilecek talep daralmaları bu şehirlerde daha hızlı hissedilebilir. Ancak bölgesel turizm çeşitlendirmesi ve yeni pazarlara açılım bu riskleri azaltabilecek stratejiler arasında yer almaktadır.

Sağlık Turizmi ve Yüksek Gelir Segmenti

Türkiye son yıllarda sağlık turizmi alanında önemli bir büyüme göstermiştir. 2024 yılı itibarıyla sağlık turizmi kapsamında Türkiye’ye gelen ziyaretçi sayısının 1,5 milyon kişi seviyesine ulaştığı ve yaklaşık 3 milyar dolar gelire ulaştığı tahmin edilmektedir.

Sağlık turizmi segmenti, klasik tatil turizmine kıyasla farklı bir dinamiğe sahiptir. Bu segmentte seyahat kararları genellikle güvenlik algısından ziyade sağlık hizmetinin kalitesi ve erişilebilirliği ile ilişkilidir. Bu nedenle kriz dönemlerinde dahi sağlık turizmi daha dirençli bir talep yapısı gösterebilir. Ancak uçuş iptalleri ve ulaşım zorlukları bu segment üzerinde de dolaylı baskı oluşturabilir.

Türkiye’nin Stratejik Avantajı: Akdeniz’de Güvenli Destinasyon Algısı

Ortadoğu’da yaşanan jeopolitik gerilimler Türkiye turizmi açısından yalnızca riskler üretmez; aynı zamanda bazı stratejik fırsatlar da ortaya çıkarabilir. Küresel turizm hareketleri incelendiğinde kriz dönemlerinde turistlerin seyahat davranışlarının tamamen ortadan kalkmadığı, aksine güvenli ve erişilebilir destinasyonlara yöneldiği görülmektedir. Bu durum Akdeniz havzasında yer alan bazı ülkelerin kriz dönemlerinde ikame destinasyon olarak öne çıkmasına neden olabilmektedir.

Türkiye bu açıdan benzersiz bir konuma sahiptir. Avrupa, Rusya ve Orta Doğu pazarlarının kesişim noktasında bulunan Türkiye, hem coğrafi yakınlık hem de güçlü turizm altyapısı sayesinde alternatif destinasyon arayan turistler için önemli bir seçenek haline gelebilmektedir. Özellikle Antalya, Muğla ve Ege kıyılarındaki turizm merkezleri yüksek konaklama kapasitesi, gelişmiş hizmet altyapısı ve rekabetçi fiyat avantajı sayesinde büyük turist akımlarını kısa sürede absorbe edebilecek nadir destinasyonlar arasında yer almaktadır.

Akdeniz havzasındaki diğer destinasyonlarla karşılaştırıldığında Türkiye’nin bir diğer önemli avantajı da turizm altyapısının ölçeğidir. Büyük resort oteller, geniş charter uçuş ağı ve güçlü tur operatörü bağlantıları Türkiye’nin turizm talebindeki ani değişimlere hızlı şekilde uyum sağlayabilmesini mümkün kılmaktadır. Bu durum kriz dönemlerinde ortaya çıkan talep kaymalarının Türkiye lehine sonuçlanma ihtimalini artırmaktadır.

Bununla birlikte Türkiye'nin bu stratejik avantajı büyük ölçüde uluslararası kamuoyunda oluşan güvenlik algısına bağlıdır. Turizm talebi çoğu zaman gerçek güvenlik durumundan ziyade destinasyonun algılanan güvenliğine göre şekillenmektedir. Bu nedenle kriz dönemlerinde Türkiye'nin turizm iletişim stratejisinde Akdeniz havzasındaki güvenli konumunun açık biçimde vurgulanması büyük önem taşımaktadır. Doğru iletişim stratejileri, esnek rezervasyon politikaları ve güçlü ulaşım bağlantıları ile Türkiye turizmi jeopolitik krizlerin yarattığı riskleri yönetebilir ve bazı durumlarda bu tür krizlerden stratejik fırsatlar da üretebilir.

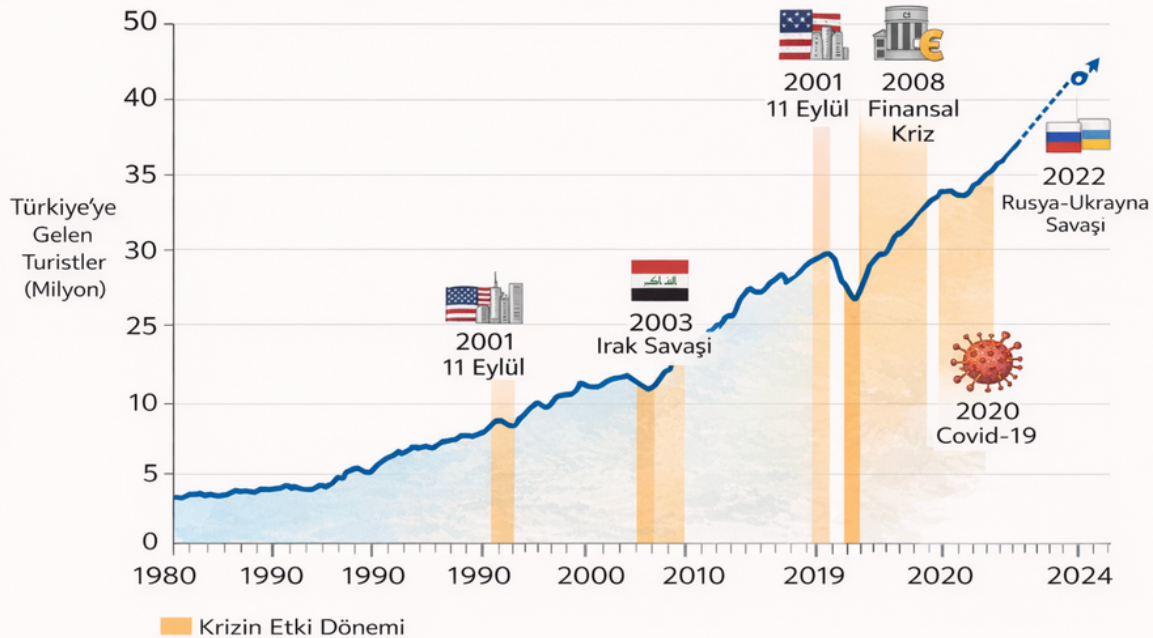
Tarihsel Deneyimler ve Talep Kayması

Turizm sektörünün krizlere verdiği tepkiler incelendiğinde talebin tamamen ortadan kalkmadığı, ancak coğrafi olarak yön değiştirdiği görülmektedir.

1991 Körfez Savaşı, 2003 Irak Savaşı ve 2022 Rusya-Ukrayna savaşı gibi örneklerde turizm talebinin riskli bölgelere yakın destinasyonlardan daha güvenli görülen alternatif bölgelere kaydığı gözlemlenmiştir. Bu durum Akdeniz havzasındaki destinasyonların kriz dönemlerinde zaman zaman avantaj elde edebildiğini göstermektedir.

Türkiye bu açıdan hem risk hem fırsat içeren bir konuma sahiptir. Bir yandan Ortadoğu'ya coğrafi yakınlığı nedeniyle algı etkisine açık bir destinasyon konumundadır. Öte yandan güçlü turizm altyapısı, geniş kapasitesi ve rekabetçi fiyat yapısı sayesinde alternatif destinasyon arayan turistler için önemli bir seçenek haline gelebilmektedir.

Turizm krizleri ve Türkiye'ye etkisi: 1980–2024

Kaynak: TÜİK (2024), UNWTO (2023), Ritchie (2004) ve Hall (2010) çalışmalarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Algı Yönetimi ve Stratejik İletişim Çerçevesi

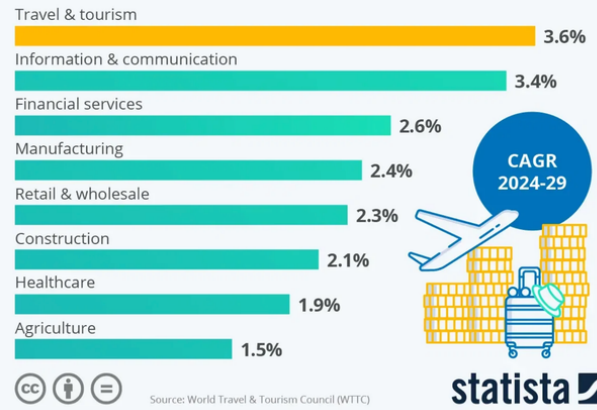
Algı yönetimi, bu krizde “turizm talebini belirleyen bağımsız değişken”lerden biridir. Son 10 günde Avrupa basınında enerji fiyat şoku, Hürmüz ve hava sahası kapanmaları temalı başlıklar yoğunlaşmıştır; bu tür çerçeveler, tüketici zihninde coğrafi ayrımları silikleştirme eğilimindedir. Bu nedenle Türkiye’nin iletişiminde coğrafi yakınlığı inkâr etmeyen; fakat turizm bölgelerinin operasyonel sürekliliğini veriyle gösteren bir “netlik” dili gereklidir.

UNWTO’nun siyasi ortamın turizme etkisine ilişkin erken dönem raporları, kriz zamanlarında talebin tamamen yok olmadığını; güvenin yeniden tesisi için hızlı, şeffaf ve koordineli yanıtların gerekli olduğunu ve kısa vadeli talep teşviki/iletişim rehberliğinin önemini vurgular. Bu yaklaşım, bugün “dokuncu gün” bağlamında da doğrudan uygulanabilir: asıl mesele, turist “görelî güvenlik” değerlendirmesinde Türkiye’yi Akdeniz havzasında güvenli bir seçenek olarak konumlayıp konumlayamayacağıdır.

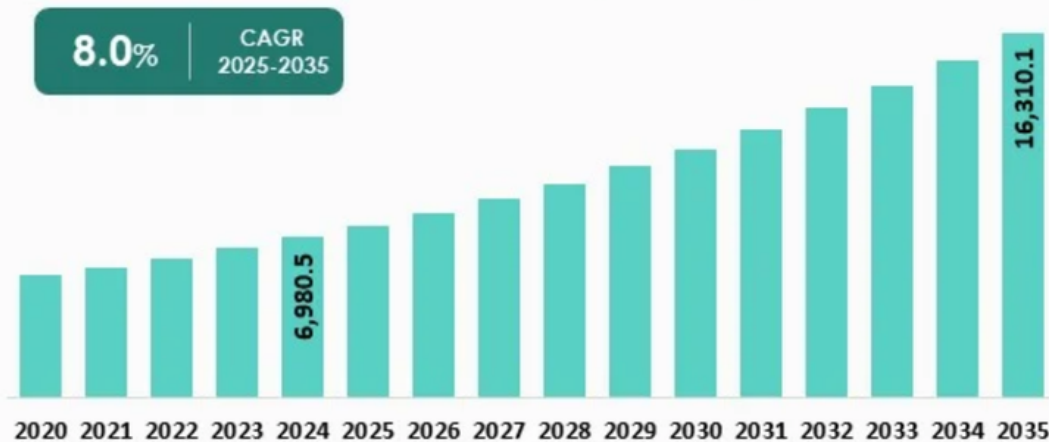

TRAVEL AND TOURISM: THE FASTEST-GROWING SECTOR IN THE GLOBAL ECONOMY

Growth comparison by sector: gross value added (GVA) measured in compound annual growth rate (CAGR)

Travel and Tourism Market Revenue Growth (USD Bn)

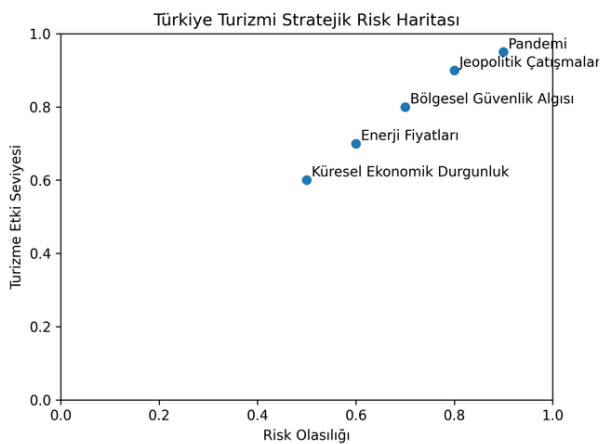

Türkiye Turizmi İçin Kriz Yönetimi Stratejileri

Jeopolitik krizler turizm sektörü açısından ani talep değişimleri, ulaşım kısıtları ve güvenlik algısındaki dalgalanmalar nedeniyle önemli riskler yaratmaktadır. Ancak küresel turizm deneyimi göstermektedir ki doğru kriz yönetimi stratejileri uygulandığında bu tür şokların etkisi önemli ölçüde azaltılabilir. Türkiye turizmi geçmişte yaşanan birçok bölgesel ve küresel krizden sonra hızlı bir toparlanma göstermiştir. Bu deneyim, sektörün krizlere karşı önemli bir uyum kapasitesine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Kriz yönetimi açısından ilk önemli unsur etkin iletişim stratejisidir. Jeopolitik gerilim dönemlerinde uluslararası medyada oluşan algı çoğu zaman gerçek güvenlik durumundan daha hızlı yayılmaktadır. Bu nedenle turizm yönetiminin uluslararası kamuoyuna yönelik şeffaf ve düzenli bilgi paylaşımı yapması büyük önem taşımaktadır. Özellikle uçuşların devam ettiği, turizm bölgelerinde operasyonların normal şekilde sürdüğü ve güvenlik risklerinin sınırlı olduğu konularının veri ve resmi açıklamalarla desteklenmesi algı yönetiminde belirleyici rol oynayabilir.

İkinci önemli unsur pazar çeşitlendirmesidir. Türkiye turizmi uzun yıllardır Avrupa ve Rusya pazarlarına güçlü şekilde bağlıdır. Ancak kriz dönemlerinde bu pazarlarda ortaya çıkabilecek talep dalgalanmalarına karşı alternatif pazarlara yönelmek sektörün dayanıklılığını artırabilir. Güneydoğu Asya, Hindistan, Orta Asya ve Latin Amerika gibi yükselen turizm pazarları Türkiye için orta ve uzun vadede önemli fırsatlar sunmaktadır.

Kaynak: UNWTO (2023), WTTC (2024) ve turizm kriz yönetimi literatüründen yararlanılarak hazırlanmıştır.

Üçüncü stratejik alan ulaşım ve operasyon esnekliğidir. Havayolu kapasitesi, charter anlaşmaları ve alternatif uçuş rotaları turizm talebinin sürekliliği açısından kritik öneme sahiptir. Havayolları ve tur operatörleri ile kurulacak güçlü koordinasyon, kriz dönemlerinde uçuş planlamalarının hızlı şekilde uyarlanması sağlayabilir.

Dördüncü olarak fiyat ve rezervasyon esnekliği turizm talebinin korunmasında önemli bir araçtır. Kriz dönemlerinde seyahat kararları genellikle ertelenmekte ancak tamamen iptal edilmemektedir. Esnek iptal ve tarih değişikliği seçenekleri sunan rezervasyon politikaları turistlerin seyahat kararlarını ertelemesine imkân tanıyarak talebin tamamen kaybolmasını önleyebilir.

Son olarak destinasyon güvenliği ve hizmet kalitesinin korunması kriz dönemlerinde rekabet avantajı yaratabilecek önemli bir faktördür. Turistler kriz ortamında seyahat ettiklerinde güvenlik, sağlık hizmetleri ve hizmet kalitesine her zamankinden daha fazla önem vermektedir. Bu nedenle turizm işletmelerinin operasyonel standartlarını koruması ve misafir deneyimini güçlendirmesi sektörün krizlere karşı dayanıklılığını artırabilir.

Türkiye turizmi için kriz yönetimi yalnızca riskleri azaltmaya yönelik bir politika değil, aynı zamanda sektörün uzun vadeli rekabet gücünü koruyan stratejik bir araç olarak değerlendirilmelidir. Doğru iletişim stratejileri, pazar çeşitlendirmesi, ulaşım esnekliği ve güçlü turizm altyapısı ile Türkiye turizmi jeopolitik krizlerin yarattığı belirsizlikleri yönetebilir ve bazı durumlarda bu krizlerden stratejik fırsatlar da üretebilir.

Senaryo tablosu

Aşağıdaki senaryolar tahmin değil, onuncu gün itibarıyla görülen tırmanma kanalları (hava sahası, boğaz/deniz sigortası, enerji fiyatı) üzerinden üretilmiş olasılık, temelli çerçevelerdir. Enerji fiyat aralıkları hem kamu serilerindeki son değerleri hem de Reuters'in güncel "şok" haber akışındaki seviyeleri dikkate alan bir bant yaklaşımıyla verilmiştir.

Senaryo	Ana varsayımlar	Beklenen enerji fiyat aralığı (Brent / jet)	Türkiye turist sayısı etkisi (%, yön)	Öncelikli aksiyonlar
Sınırlı çatışma ve kademeli normalleşme (0-1 ay)	EASA kapsamı daralır; Avrupa-Ortadoğu akışında toparlanma; boğazda fiili kilit çözülür; algı Türkiye'yi Akdeniz havzasında tutar.	Brent: 85-110 \$/varıl; jet: 2,7-4,0 \$/galon (volatil).	0 ile +2 (ikame varsa sınırlı artış; fiyat şoku baskınsa yatay).	Akdeniz kimliği vurgusu; esnek iptal/değişim; paket turda "yakıt farkı" şeffaflığı; güvenli turizm mesajı (kanıtlı).
Bölgeselleşme ve kalıcı hava sahası kısıtı (1-6 ay)	Hava sahası kapanmaları kronikleşir; sigorta AWRP yüksek kalır; uçuş iptalleri uzar; maliyet baskısı talebi azaltır.	Brent: 110-140; jet: 3,5-5,0 (maliyet şoku).	-3 ile -8 (şehir turizmi ve sağlık turizmi daha kırılgan).	Pazar çeşitlendirme; charter sözleşmelerinde risk paylaşımı; maliyet düşürücü enerji verimliliği; siber dayanıklılık (rezervasyon/ödeme).
Geniş enerji şoku ve boğaz riskinin uzaması (6-24 ay)	Hürmüz ve çevresinde uzun süreli fiili kısıt; üretim kesintileri; küresel enflasyon; Avrupa'da "yakın tatil" eğilimi.	Brent: 140-180+; jet: 4,5-6,0+ (havacılıkta sert daralma).	-10 ile -20 (erişim ve fiyat ana belirleyici).	İç pazarı tamponlaştırma; ürün dönüşümü (uzun konaklama/yerel deneyim); destinasyon güvenliği/etik iletişim; finansal dayanıklılık (nakit yönetimi).

Bu matris 0-3 ay ufkunda “risk düzeyi”ni öncelikle erişim/maliyet ve algı şokuna göre sınıflar. Talep değişim yüzdeleri, gerçek zamanlı rezervasyon verisi sınırlı olduğu için aralık olarak verilmiş ve “yönetim amaçlı” tasarlanmıştır; kesin tahmin değildir.

Pazar	Risk düzeyi	Beklenen talep değişimi (0-3 ay, %)	Fırsat başlığı	Öneri
AB pazarı (genel)	Orta	-2 ile +3	Ortadoğu’dan kaçışla ikame	“Akdeniz’de güvenli tatil” kanıtlı iletişim; fiyat hassas segment için erken rezervasyon + esnek iptal.
Rusya Federasyonu	Orta	-1 ile +2	Charter sürekliliği korunursa stabilize	Yakıt farkı yönetimi; uçuş sürekliliği; misafir deneyimi ile değer algısı.
Orta Doğu çekirdek	Yüksek	-15 ile -40	Kısmi: sağlık/akraba ziyareti	Erişim planı (alternatif aktarma); esnek tarih; güven-minimum belirsizlik iletişimi.
Körfez İşbirliği Konseyi (GCC)	Orta-Yüksek (ikili)	-5 ile +10	Körfez destinasyonları risklenirse Türkiye ikamesi	Premium segmentte güvenlik/sağlık altyapısı; kişiselleştirilmiş hizmet; “güvenli destinasyon” haritalaması.
İç pazar	Düşük-Orta	+3 ile +8	Yakın destinasyon kayması	Ulaşım maliyetine duyarlı “her şey dahil/uzun konaklama”; taksit/esneklik; sezonsal kampanyalar.

Stratejik öneriler

İletişim ve algı yönetiminde temel yaklaşım, riski yok saymadan ama durumu genelleştirip büyütmeden açık ve net bir dil kullanmaktır. Bu nedenle EASA ve Eurocontrol kaynaklı hava sahası gelişmeleri ile uçuş iptali ve geri ödeme süreçleri, tur operatörleri ve çevrim içi satış kanalları için tek sayfalık, çok dilli ve düzenli güncellenen bir “durum bilgilendirme notu” haline getirilmelidir.

Büyük tur operatörlerinin müşterilerine ücretsiz tarih değişikliği ve iptal seçeneklerini genişlettiği görülmektedir. Türkiye’de de benzer esnekliklerin sunulması, belirsizlik algısını azaltır. Böylece turistler seyahatlerini tamamen iptal etmek yerine sadece ertelemeyi tercih edebilir, bu da talebin korunmasına yardımcı olur.

Operasyonel açıdan yakıt fiyatlarındaki ani artışlara verilecek yanıt üç temel alanda şekillenmelidir. Birincisi, dinamik fiyatlandırma uygulanması ve paket tur fiyatlarının hangi maliyetlerden oluştuğunun daha şeffaf anlatılmasıdır. İkincisi, enerji verimliliği ve maliyet kontrolüdür. Özellikle otellerde elektrik, doğalgaz ve soğutma sistemlerinin daha verimli kullanılması önemli tasarruf sağlayabilir. Üçüncüsü ise tedarik ve ödeme sistemlerinin siber güvenliğinin güçlendirilmesidir.

Yakıtın turizm maliyetleri içindeki payı yüksek olduğu için kısa vadede kâr marjlarının baskı altında kalması kaçınılmazdır. Bu nedenle esnek iptal ve tarih değişikliği seçenekleri ile kademeli fiyat yönetiminin birlikte uygulanması işletmelerin talebi korumasına yardımcı olabilir.

Pazar çeşitlendirmesi, şehirlerin belirli bir pazara bağımlılığını azaltmanın en hızlı yollarından biridir. İstanbul zaten oldukça çeşitli bir pazar yapısına sahiptir. Ancak Orta Doğu kaynaklı turist sayısında kısa vadeli bir düşüş yaşanırsa, Avrupa’dan kısa şehir tatilleri (city break) ve MICE (toplantı, kongre ve etkinlik turizmi) segmenti daha fazla hedeflenebilir. Trabzon gibi destinasyonlarda ise Körfez ülkelerine olan bağımlılığı azaltmak için diaspora pazarı ve Avrupa’daki niş turist grupları değerlendirilebilir. Akdeniz kıyılarında ise AB ve Rusya pazarlarından gelen charter uçuşlarının sürekliliği ve fiyat istikrarı, otel doluluklarını korumada kritik rol oynar.

Bu tür krizlerde erken uyarı göstergeleri haftalık değil günlük olarak takip edilmelidir. Özellikle şu veriler önemlidir:

- EASA’nın kriz bölgelerine ilişkin hava sahası kararları
- Eurocontrol verilerinde Avrupa-Orta Doğu uçuş akışları ve gecikmeler
- Brent petrol ve jet yakıtı fiyatlarındaki günlük değişimler
- Savaş riski sigorta primleri ve iptal bildirimleri
- Uçuş iptal sayıları ve uçuş sürelerindeki değişimler
- Rezervasyonların ne kadar önceden yapıldığı (lead-time) ve iptal/değişim oranları

Kriz dönemlerinde insani ve etik iletişim çok önemlidir. Kullanılan dil, savaşın insani maliyetini yok saymamalı; doğru ve teyit edilmiş bilgiye dayanmalıdır. Yolculara iade ve erteleme konusunda kolaylık sağlanmalı, yerel halkın güvenlik kaygıları da dikkate alınmalıdır. Turizm krizlerinde güvenin yeniden oluşması için hızlı, şeffaf ve koordineli iletişim kritik bir rol oynar.

2026–2030 Türkiye Turizmi Jeopolitik Risk Haritası

Küresel turizm sektörü önümüzdeki yıllarda jeopolitik gelişmelerden önemli ölçüde etkilenmeye devam edecektir. Enerji güvenliği, bölgesel çatışmalar, büyük güç rekabeti ve küresel ekonomik dalgalanmalar turizm akımlarını doğrudan veya dolaylı biçimde şekillendiren faktörler arasında yer almaktadır. Türkiye, Avrupa, Rusya ve Orta Doğu arasındaki stratejik konumu nedeniyle bu gelişmelerden en hızlı etkilenen destinasyonlardan biridir.

2026–2030 döneminde Türkiye turizmi açısından jeopolitik riskler üç ana başlık altında değerlendirilebilir: bölgesel güvenlik riskleri, enerji ve ulaşım maliyetleri ile küresel ekonomik dalgalanmalar. İlk risk alanı Ortadoğu'daki güvenlik dengeleridir. İran, İsrail, Körfez ülkeleri ve bölgedeki diğer aktörler arasındaki gerilimler zaman zaman küresel enerji piyasalarını ve uluslararası ulaşım ağlarını etkileyebilecek düzeye ulaşabilmektedir. Bu tür gelişmeler turizm talebini doğrudan değil, çoğu zaman güvenlik algısı ve ulaşım maliyetleri üzerinden dolaylı biçimde etkiler. Türkiye'nin bu süreçteki en önemli avantajı, çatışma alanlarının dışında kalan ancak bölgeye coğrafi olarak yakın bir destinasyon olmasıdır. İkinci önemli risk alanı enerji fiyatları ve ulaşım maliyetleridir. Petrol ve jet yakıtı fiyatlarında yaşanan sert dalgalanmalar havayolu sektörünü doğrudan etkileyerek turizm talebi üzerinde baskı yaratabilmektedir. Havayolu maliyetlerinin artması özellikle uzun mesafeli turizm pazarlarında talep daralmasına neden olabilir. Bu nedenle enerji fiyatları Türkiye turizmi açısından yalnızca ekonomik değil aynı zamanda stratejik bir değişken olarak değerlendirilmelidir.

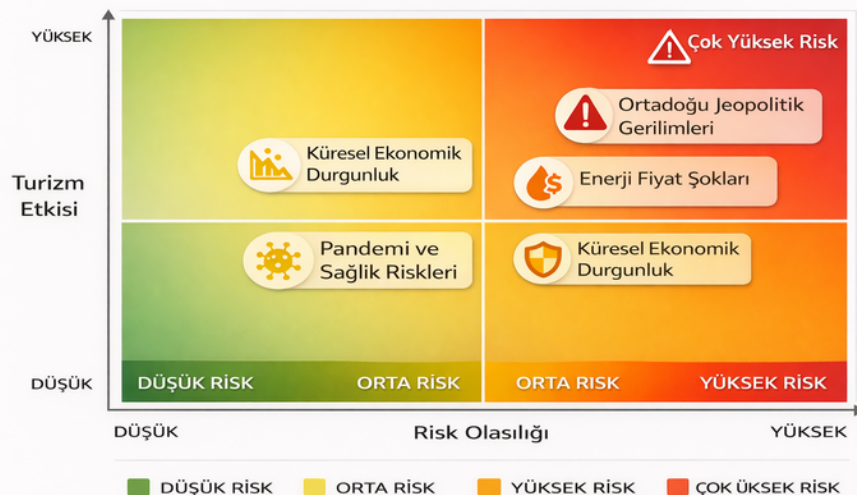
Üçüncü risk alanı ise küresel ekonomik dalgalanmalardır. Avrupa ekonomisi Türkiye turizminin en önemli kaynak pazarını oluşturduğu için Avrupa'daki ekonomik büyüme oranları, tüketici güveni ve gelir seviyeleri Türkiye'ye yönelik turizm talebini doğrudan etkileyebilmektedir. Avrupa ekonomisinde yaşanabilecek durgunluk dönemleri turizm harcamalarında azalma yaratabilir. Buna karşılık güçlü ekonomik büyüme dönemleri turizm talebinde önemli artışlara yol açabilir.

Bununla birlikte jeopolitik gelişmeler yalnızca riskler üretmez; bazı durumlarda fırsatlar da yaratabilir. Küresel turizm talebi kriz dönemlerinde tamamen ortadan kalkmak yerine çoğu zaman güvenli ve erişilebilir destinasyonlara yönelir. Akdeniz havzasında yer alan Türkiye, güçlü turizm altyapısı, geniş konaklama kapasitesi ve rekabetçi fiyat yapısı sayesinde bu tür talep kaymalarından faydalanabilecek destinasyonlar arasında yer almaktadır.

Bu nedenle 2026–2030 döneminde Türkiye turizmi için en önemli stratejik hedef, jeopolitik belirsizliklerin yarattığı riskleri yönetirken aynı zamanda ortaya çıkabilecek fırsatları değerlendirebilecek esnek bir turizm politikası geliştirmektir. Güçlü ulaşım altyapısı, pazar çeşitlendirmesi, kriz iletişimi ve sürdürülebilir turizm yatırımları bu stratejinin temel bileşenlerini oluşturacaktır.

Aşağıdaki tablo UNWTO turizm kriz raporları, WTTC turizm ekonomik etki analizleri ve turizm kriz yönetimi literatüründen yararlanılarak hazırlanmıştır.

2026–2030 Döneminde Türkiye Turizmini Etkileyebilecek Jeopolitik Risklerin Olasılık–Etki Matrisi

Türkiye Turizmi İçin Erken Uyarı Göstergeleri (Early Warning Indicators)

Turizm sektörü jeopolitik gelişmelere ve ekonomik dalgalanmalara hızlı tepki veren bir yapıya sahiptir. Bu nedenle turizm yönetiminde yalnızca kriz sonrası müdahaleler değil, aynı zamanda erken uyarı mekanizmaları da büyük önem taşımaktadır. Erken uyarı göstergeleri, turizm talebinde ortaya çıkabilecek olası düşüşlerin veya maliyet artışlarının önceden tespit edilmesine yardımcı olur.

Türkiye turizmi açısından izlenmesi gereken başlıca erken uyarı göstergeleri beş ana kategori altında değerlendirilebilir.

İlk olarak enerji piyasaları turizm sektörü için kritik bir gösterge niteliğindedir. Brent petrol ve jet yakıtı fiyatlarında yaşanan hızlı yükselişler havayolu maliyetlerini artırarak turizm talebini dolaylı biçimde etkileyebilir. Özellikle kısa süre içinde yaşanan büyük fiyat dalgalanmaları turizm sektöründe maliyet baskısını artırabilir.

İkinci önemli gösterge uluslararası uçuş verileridir. Avrupa ile Ortadoğu arasındaki uçuş sayıları, charter kapasitesi ve havayolu şirketlerinin rota değişiklikleri turizm talebinin yönü hakkında önemli ipuçları verebilir. Uçuş iptallerinde veya rota değişimlerinde yaşanan artışlar turizm talebinde olası bir daralmanın erken sinyalleri olarak değerlendirilebilir.

Üçüncü gösterge rezervasyon ve arama trendleridir. Tur operatörleri, çevrim içi rezervasyon platformları ve uçuş arama motorları üzerinden elde edilen veriler turizm talebindeki değişimleri erken aşamada gösterebilir. Özellikle rezervasyonların ileri tarihli yapıma süresinin kısalması, turistlerin seyahat kararlarını ertelediğine işaret edebilir.

Dördüncü olarak uluslararası medya ve güvenlik algısı turizm talebini etkileyen önemli bir faktördür. Uluslararası basında yer alan güvenlik haberleri ve seyahat uyarıları destinasyon algısını hızlı şekilde değiştirebilir. Bu nedenle medya analizleri ve uluslararası seyahat uyarıları turizm yönetimi açısından dikkatle takip edilmelidir.

Son olarak büyük tur operatörlerinin kapasite kararları da önemli bir erken uyarı göstergesidir. Tur operatörlerinin uçuş kapasitesini azaltması veya destinasyon değişikliği yapması turizm talebinde önemli bir değişimin habercisi olabilir.

Bu göstergelerin düzenli olarak izlenmesi ve analiz edilmesi, turizm sektörünün olası krizlere karşı daha hazırlıklı olmasını sağlayabilir.

Türkiye Turizmi İçin Stratejik Yol Haritası (2026–2030)

Türkiye turizminin önümüzdeki dönemde karşı karşıya kalabileceği jeopolitik ve ekonomik riskler, sektörün uzun vadeli stratejik planlamasının önemini artırmaktadır. 2026–2030 döneminde Türkiye turizmi için temel hedef, küresel turizm akımlarındaki değişimlere hızlı şekilde uyum sağlayabilen esnek ve dayanıklı bir turizm yapısı oluşturmak olmalıdır. Bu hedef doğrultusunda üç temel stratejik öncelik öne çıkmaktadır.

İlk stratejik öncelik pazar çeşitlendirmesidir. Türkiye turizmi uzun yıllardır Avrupa ve Rusya pazarlarına güçlü şekilde bağlıdır. Bu pazarlardaki ekonomik veya siyasi dalgalanmalar turizm talebini doğrudan etkileyebilir. Bu nedenle Hindistan, Güneydoğu Asya, Orta Asya ve Latin Amerika gibi yükselen turizm pazarlarına yönelik tanıtım faaliyetlerinin artırılması sektörün dayanıklılığını güçlendirebilir.

İkinci stratejik öncelik ulaşım altyapısının güçlendirilmesidir. Havayolu kapasitesi turizm sektörünün en kritik unsurlarından biridir. Yeni uçuş rotalarının açılması, charter kapasitesinin artırılması ve alternatif ulaşım seçeneklerinin geliştirilmesi Türkiye'nin turizm talebini sürdürülebilir şekilde artırmaya katkı sağlayabilir.

Üçüncü stratejik öncelik turizm ürün çeşitliliğinin artırılmasıdır. Türkiye turizmi uzun yıllar boyunca büyük ölçüde deniz, kum ve güneş turizmine dayanmıştır. Ancak sağlık turizmi, kültür turizmi, gastronomi turizmi ve doğa turizmi gibi alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi sektörün farklı pazar segmentlerine ulaşmasını sağlayabilir.

Ayrıca dijital pazarlama, sürdürülebilir turizm uygulamaları ve yüksek gelir grubuna yönelik turizm yatırımları Türkiye turizminin rekabet gücünü artıracak önemli alanlar arasında yer almaktadır. Sonuç olarak Türkiye turizminin geleceği yalnızca mevcut talebi korumakla değil, aynı zamanda küresel turizm trendlerine uyum sağlayan yenilikçi ve esnek bir turizm stratejisi geliştirmekle şekillenecektir. Güçlü altyapı, pazar çeşitlendirmesi ve etkin kriz yönetimi sayesinde Türkiye turizmi önümüzdeki dönemde küresel turizm sektöründe güçlü konumunu koruyabilir.

Kaynaklar

EASA CZIB: EASA, 2026, CZIB 2026-03-R2 (Middle East & Persian Gulf), URL: ; EASA, 2026, Newsroom: CZIB uzatımı,

EUROCONTROL akış/gecikme/kapasite: EUROCONTROL, 2026, European Aviation Overview (Week 9), URL: ; EUROCONTROL, 2026, NOP Rolling Seasonal Plan (Ed.246),

Brent & jet yakıt: FRED, 2026, DCOILBRENTU (Brent), URL: ; IATA, 2026, Jet Fuel Price Monitor,

War-risk: IUMI, 2026, Marine Insurance in the Middle East (Statement), URL: ; UK P&I Club, 2026, Circular 04/26 War Notice of Cancellation,

Türkiye erişim (uçuşlar/kapasite): Anadolu Ajansı, 2026, Uraloğlu: uçuşlar durduruldu (haber), URL: ; Reuters, 2026, Turkey extends Mideast flight cancellations,

Pazar bazlı performans: TÜİK, 2026, Turizm İstatistikleri 2025 (yıllık bülten), URL: ; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2026, Resmi turizm istatistikleri portalı,

Şehir bazlı kırılganlık: İstanbul İl Kültür ve Turizm Md., 2026, Ocak 2026 Turizm İstatistik Raporu, URL: ; ALTİD, 2025, Antalya ziyaretçi sayıları (İl Müdürlüğü verileri),

Maliyet yönetimi: IATA, 2025, Fuel bill %25,8 (finansal görünüm), URL: ; OECD, 2024, Decarbonising/Energy efficiency in buildings (policy monitoring),

Etik/insani iletişim: UN Tourism, 2011, Toolbox for Crisis Communications in Tourism, URL: ; COMCEC Coordination Office, 2017, Risk and Crisis Management in Tourism Sector,

Transparency market research bültenleri

TÜİK/KTİB bültenleri,

EUROCONTROL kamu raporları,

FRED/EIA günlük serileri,

AA/kurumsal duyurular.